

Розділ 9. Інноваційна діяльність

УДК 338.24:637

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Федорак В.І.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри фундаментальних, загальноекономічних дисциплін і туризму, Інститут управління природними ресурсами, Університет «КРОК», м. Коломия, вул. Тютюнника, 11А, 78200, Україна
тел.: (03433)-34-457, e-mail.: Fedorak10@ukr.net

ORCID: 0000-0002-8209-8907, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-231-236>

MODERN TRENDS INNOVATIVE DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES IN GLOBALIZATION CONDITIONS

Fedorak V.

PhD in Economics, associate professor, associate Professor of Fundamental General Economic Disciplines and Tourism Institute for Natural Resources Management, «KROK» University, Kolomyia, str. Tyutyunnyka, 11A, 78200, Ukraine, tel.: (03433)-34-457, e-mail.: Fedorak10@ukr.net

ORCID: 0000-0002-8209-8907, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-231-236>

Анотація. У статті розкрито основні проблеми розвитку легкої промисловості у сучасних умовах та визначено пріоритетні напрями інноваційного розвитку підприємств галузі в умовах глобалізаційних процесів економіки, обґрунтовано тенденції інноваційного розвитку підприємств. Галузь перебуває під впливом глобальних процесів, технологічних змін і кризових явищ у економіці. Збереглася регіональна структура підприємств, частково збереглися трудові ресурси та сировинна база. За останні роки спостерігається незначне зростання обсягів виробництва галузі. За даними Мінекономрозвитку: загальне зростання експорту в 2017 році у порівнянні з попереднім роком становило 43%; капітальні інвестиції в галузь зросли більш, ніж на 24%; загальний обсяг виробництва зріс на 6,3%; обсяг реалізованих товарів склав 23 млрд. грн. За остання роки незначний поштовх розвитку отримала галузь за рахунок розміщення замовлень на військовий одяг і амуніцію для Збройних сил України. Тому пошук шляхів інноваційного розвитку, який спроможний забезпечити підвищення ефективності діяльності підприємств галузі є актуальною проблемою. Попит населення на товари легкої промисловості постійно зростає. За оцінкою експертів населення України витрачає 30-40% свого місячного доходу на товари легкої промисловості, які користуються широким попитом після продуктів харчування. Значна частина текстильної, трикотажної, швейної, шкіряної, взуттєвої, хутрової нової та вживаної «секонд-хенд» продукції ввозиться по імпорту. Окрім того на вітчизняний ринок ввозиться багато неврахованих імпортних товарів. За даними асоціації «Укрлегпром» китайські, турецькі, польські та інші товари невизначеного походження й сумнівної якості масово продаються без обліку і контролю. У 2017 році з Китаю, Туреччини, Польщі в Україну ввезено продукції на 1079,1 млн. дол. США за групами 60-64 ТН ЗЕД, а за даними Держстату України лише на 483,3 млн. дол. США. Тобто лише з цих країн у 2017 році на український ринок потрапило на 596 млн. дол. США неврахованого імпорту трикотажних полотен, одягу, домашнього текстилю і взуття, а це втрати щонайменше 5,3 млрд. грн. мита і ПДВ. Для підприємств галузі залишається ряд проблем: нерівні умови конкуренції на внутрішньому ринку; нестабільність в податковому законодавстві; недосконалий механізм контролю за безпекою продукції; робота вітчизняних підприємств на давальницькій сировині без права самостійно розпоряджатися пошитими речами; низька продуктивність праці; дефіцит кваліфікованих працівників; обмежений вибір сировини та ін. Для подолання перешкод розвитку галузі необхідна державна підтримка галузі: створення нових підприємств; забезпечення зростання середньої зарплати працівників галузі на 30%; прийняття 35 законопроектів для захисту бізнесу; введення пільгових умов імпорту технологічного обладнання; впровадження інноваційних технологій у виробництво і управління; залучення коштів для фінансування пріоритетних інноваційно-інвестиційних програм на окремі асортиментні групи товарів; покращення дуальної професійної підготовки.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, легка промисловість, швейне виробництво, конкурентоспроможність, інвестиційна діяльність.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 1, бібл: 11

Annotation. The article reveals the main problems of the development of light industry in the modern conditions and identifies the priority directions of innovation development of the industry in the conditions of globalization

processes of the economy, the tendencies of innovation development of enterprises are grounded. The industry is under the influence of global processes, technological changes and crisis phenomena in the economy. The regional structure of enterprises has survived, the labor resources and the raw material base have been partially preserved. In recent years there has been a slight increase in the volume of industry production. According to the Ministry of Economic Development and Trade: the total export growth in 2017 compared to the previous year was 43%; capital investment in the industry grew by more than 24%; total production increased by 6.3%; the volume of goods sold amounted to 23 billion game. Over the past few years, the industry has received insignificant impetus for the development of orders for military clothing and ammunition for the Armed Forces of Ukraine. Therefore, the search for ways of innovation development, which is capable of ensuring the improvement of the efficiency of enterprises in the industry, is a topical issue. Demand for light industry goods is constantly increasing. According to the experts of the Ukrainian population, he spends 30-40% of his monthly income on light industry goods, which are in high demand after food. Much of the textile, knitwear, garment, leather, footwear, fur new and used "second-hand" products are imported for import. In addition, many imported goods are not imported into the domestic market. According to the association "Ukrlegprom", Chinese, Turkish, Polish and other products of undetermined origin and dubious quality are massively sold without consideration and control. In 2017, imports from China, Turkey, Poland to Ukraine totaled \$ 1079.1 million in groups 60-64 tons of foreign trade, and according to the State Statistics Service of Ukraine, only \$ 483.3 million. USA. That is, only from these countries in 2017 the Ukrainian market fell by 596 million dollars. US untapped imports of knitted fabrics, clothing, home textiles and footwear, and this is a loss of at least 5.3 billion UAH. duties and VAT. There are a number of problems for the industry: unequal competition in the domestic market; instability in tax legislation; imperfect control mechanism for product safety; the work of domestic enterprises on the customer's raw materials without the right to dispose of sewed things by themselves; low labor productivity; shortage of skilled workers; limited selection of raw materials, etc. To overcome obstacles to the development of the industry, state support of the industry is needed: creation of new enterprises; to provide an increase in the average salary of industry workers by 30%; adoption of 35 bills for business protection; introduction of preferential conditions for import of technological equipment; introduction of innovative technologies into production and management; attraction of funds for financing of priority innovation and investment programs for separate assortment groups of goods; improvement of dual professional training.

Ke ywords: innovations, innovative activity, light industry, sewing production, competitiveness, investment activity.
Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 1, bibl. : 11

Постановка проблеми. Глобалізація економіки та інтеграційні процеси змушують вітчизняні підприємства легкої промисловості формувати свою стратегію з врахуванням внутрішнього і зовнішнього середовища. За останні роки у легкій промисловості спостерігається зменшення обсягів виробництва, моральне і фізичне старіння технологічного обладнання, відбувається відтік висококваліфікованих кадрів. Унаслідок цього значна кількість підприємств галузі є збитковими і знижують свою ефективність. Тому, враховуючи слабку інноваційну активність підприємств з низькими фінансовими результатами, необхідно визначити напрямки та стратегію подальшого розвитку для досягнення конкурентних переваг і зростання промислового потенціалу на інноваційній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання стратегії інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості досліджувалися у наукових працях І. О. Вернера [2], М. П. Денисенка [7],

І. М. Грищенко [6], Т. Л. Ізовіт [3], В. І. Карюк [8], В. Г. Маргасової [10], О. М. Паливоди [9], К. Ю. Сіренко [11] та інших. Аналіз їх наукових праць дає підстави стверджувати про необхідність пошуку шляхів активізації інноваційної діяльності та розробки нових стратегій розвитку.

Формулювання цілей статті. Завданням дослідження є встановлення тенденцій розвитку та інноваційних процесів на підприємствах легкої промисловості, узагальнення галузевих особливостей їх функціонування, систематизація напрямів інноваційної діяльності та обґрунтування стратегії інноваційного розвитку.

Розвиток вітчизняної легкої промисловості неможливий без впровадження інноваційних заходів на підприємствах галузі, які охоплюють науково-дослідну, виробничу, комерційну та інші сфери їх діяльності. Ключове значення при цьому відводиться інженерно-технологічному рівню, який є визначальним для впровадження

інноваційних заходів. В умовах впливу глобальних викликів, питання розробки стратегії інноваційного розвитку підприємств потребує ґрунтовного аналізу та визначення шляхів її реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Легка промисловість України, як пріоритетна галузь економіки, визначається: великим обсягом споживання внутрішнього ринку – близько 40 млрд. грн. щорічно; швидким обігом капіталу; використанням сировинних матеріалів вітчизняного виробництва; низькою енергоємністю виробництва – 1-3% валових витрат; незначним впливом на довкілля; наявністю кваліфікованих кадрів. Вона є багатогалузевим комплексом, що об'єднує понад 2300 підприємств, з яких тільки 31,3% економічно активні, 53,4% – банкрути та 15,3% – економічно неактивні. У галузі забезпечується близько 85 тис. робочих місць. При цьому на внутрішньому ринку 58% товарів легкої промисловості – це імпорт, 20,8% – контрабанда або тіньовий бізнес, власне виробництво становить 14,7% та секонд-хенд – 6,5% [1].

За оцінками експертів ринок одягу та взуття відноситься до найрозвинутіших ринків України, українці витрачають на

взуття та одяг приблизно 30-40 % свого місячного доходу, що перевищує цей показник в європейських країнах. За останні роки економічні показники фінансово-господарської діяльності підприємств у порівнянні з іншими галузями поступово зростають. Успішно розвиваються текстильна, швейна, трикотажна, шкіряно-взуттєва, шкіргалантерейна, хутряна та інші виробництва [3].

Легка промисловість України у 2017 р. працювала із позитивною динамікою. Обсяги виробництва галузевої продукції зросли на 24,8% порівняно з 2016 р. Понад 43% реалізованої продукції відправлено на експорт. Галузеві капітальні інвестиції зросли на 22% і склали за 9 місяців 2017 р. 1,1 млрд. грн. Середньомісячна заробітна плата у текстильній промисловості, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та взуття у минулому році зростала більш швидкими темпами, ніж у промисловості – 143,7% проти 129,2% відповідно. У грудні 2017 р. середня зарплата у галузі досягла 6 тис. грн., або 72% від середнього рівня оплати праці у промисловості [4; 5].

Порівняльні обсяги виробництва продукції легкої та переробної промисловості наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльні обсяги виробництва продукції легкої та переробної промисловості

Галузь економіки	2014		2015		2016		2017	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Промисловість	1428839,1	100	1776603,7	100	2158030,0	100	2608027,7	100
Переробна промисловість	903735,3	63,3	1139213,2	64,1	1312729,0	60,8	1619495,3	62,1
Легка промисловість	11510,0	0,8	17384,4	1,0	20344,4	0,9	25392,5	1,0

Джерело: Скомпоновано автором на основі [3; 4]

У 2017 р. понад 43% реалізованої продукції експортовано в 146 країн. Більше 83% всієї продукції поставляється в країни Європейського Союзу. Основними експортними товарами є: текстиль і текстильні вироби – 68,2% (171,5 млн. дол. США); головні убори і взуття, вироби з хутра та шкіри – 31,8% (80,0 млн. дол. США). Зокрема, експорт досягнув майже 1,1 млрд. дол. США, що

на 13,3% більше, ніж у 2016 р. Проте імпорт перевищує експорт, який у 2017 р. становив понад 2,2 млрд. дол. США, що на 11,1% більше, ніж у 2016 р. [4; 5].

Упродовж багатьох років інноваційна активність підприємств легкої промисловості залишається на низькому рівні. Забезпечення структурних реформ на інноваційних засадах у галузях промисловості є низьким за

недофінансування науково-технічних робіт. Випуск інноваційних товарів зменшився з 1,03% ВВП у 2005 р. до 0,67% ВВП у 2017 р. при плановому значенні 2,5% ВВП. Такий стан свідчить про посилення загроз інноваційній безпеці держави. Найбільшою мірою недофінансування торкнулося фундаментальних і прикладних досліджень. За результатами 2017 р. частка підприємств галузі у структурі промисловості складає 7,4%, інноваційну продукцію впровадили 6,8% підприємств, створили інноваційні види продукції 1,9% підприємств, інноваційну продукцію для ринку 0,3% підприємств. Тільки 11 підприємств реалізували інноваційну продукцію, а 55 підприємств впровадили інноваційні технологічні процеси [6; 7].

Україна володіє значним науково-технічним потенціалом, проте відсутність чіткої стратегії його використання та розвитку призвела до зростання розриву між наукою й виробництвом, безсистемного та неефективного використання коштів, суто споживацького ставлення підприємств до придбаних, зокрема з-за кордону, інтелектуальних продуктів, низьких показників комерціалізації інновацій [8].

Серед чинників, які гальмують інноваційну діяльність, в першу чергу, можна виокремити наступні:

- невисокий інноваційний потенціал підприємств та недостатність інформації про нові технології;
- відсутність інформації про ринки збуту і недостатні можливості для – кооперування з іншими підприємствами і організаціями;
- заповнення внутрішнього ринку імпортними товарами із заниженою митною вартістю та вживаними товарами «секонд-хенд»;
- відсутність у підприємств обігових коштів для закупівлі імпортного якісного високотехнологічного обладнання;
- низький рівень вітчизняних та іноземних інвестицій у галузь;
- переважаюча кількість операцій з давальницькою сировиною, де мала частка

вітчизняного товаровиробника у собівартості продукції;

- реструктуризація великих підприємств галузі на малі, які переходять на спрощену систему оподаткування та на «тіньове» виробництво.

Для забезпечення ефективності інноваційної діяльності важливе значення має вибір стратегічних напрямів інноваційного розвитку підприємств галузі. Враховуючи специфіку технологічного розвитку підприємств галузі, можна виокремити напрями інноваційної діяльності. На наш погляд, напрями стратегії інноваційного розвитку можна узагальнити за такими ознаками, рис 1. При цьому слід враховувати неоднорідність науково-технічного потенціалу, ринки збуту продукції, характер реагування на виробничі та суспільні потреби. Тому у таких умовах одним із найголовніших пріоритетів стратегії економічного розвитку підприємств є розроблення інноваційної моделі з врахуванням сучасного стану зовнішнього та внутрішнього середовища.

Окрім того, важливим чинником становлення ринкових умов господарювання та перехід легкої промисловості на якісно новий рівень має державне регулювання інноваційної діяльності. Відсутність в Україні належної державної підтримки виконання програм науково-технічного й інноваційного розвитку на наукові й науково-технічні роботи та інновації витрати коливалися 1,7-2,5% від ВВП та були значно нижчими за відповідний показник країн – інноваційних лідерів [9; 10].

Головним напрямом стратегічної діяльності підприємств легкої промисловості можна вважати розроблення сучасних моделей розвитку, що ґрунтуються на поєднанні поточних виробничих можливостей з перспективою економічного розвитку на основі використання досягнень науки і прогресивних технологій, впровадження сучасних систем управління [11].

Рис. 1. Напрями стратегії інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості

Джерело: Скомпоновано автором на основі [3; 6; 7].

Висновки. Враховуючи сучасний стан підприємств, зовнішні і внутрішні чинники та існуючий технологічний рівень галузі, не можна розраховувати на швидкий успіх на світових ринках. Тільки вміле використання науково-технічного потенціалу, інноваційних технологій, забезпечення державою структурної перебудови економіки та законодавче стимулювання інноваційної діяльності виступає реальним засобом інтегрування до європейського співтовариства. Підприємствам необхідно розвивати інноваційну діяльність на всіх етапах створення і виробництва продукції. Головним завданням держави є створення

дієвого механізму інноваційного розвитку вітчизняних підприємств з відповідним правовим та фінансовим забезпеченням.

Узагальнення напрямів стратегії інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості дає можливість зробити висновок, що досягнення мети і результатів інноваційної діяльності можна шляхом поєднання наукових досліджень та виробництва, створення локального інноваційного середовища підприємства, створення галузевих кластерів, міжгалузевої науково-технічної інтеграції, міжнародного науково-технічного співробітництва.

Найбільш привабливими є підприємства які працюють за системою «дослідження – розробка – виробництво» для стимулювання виробництва високотехнологічної конкуренто-спроможної продукції. Тому визначення концептуальних положень інноваційної діяльності та запровадження інноваційних технологій у виробництво й управління можуть бути основною умовою успішної діяльності підприємств. Таким чином можна забезпечити використання галузевих і територіальних переваг, досягнень зарубіжного і вітчизняного досвіду.

Література:

1. *Легка промисловість: реалії та перспективи*. Електронне консультативне видання УТЕКА. URL : <http://www.ilikenews.com.ua/>
2. Вернер І. О. Україна у цифрах у 2017 році. І.О. Вернер та ін.; Держ. сл. статистики. Київ : ТОВ Консультант, 2018. 241с.
3. Ізовіт Т.Л. В якому стані український Легпром увійшов у 2015 рік. URL : <http://fru.org.ua/ua/mediacenter / blogs / izovit / viakomu>.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Асоціації «Укрлегпром» URL : http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu.html.
6. Грищенко І. М., Ізовіт В. А. та ін. Легка промисловість України: реалії та перспективи [експертно-аналітична доповідь]. Київ : КНУТД, 2015. 82 с.
7. Денисенко М. П. Основні положення формування інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. *Інвестиції практика та досвід*, № 22, 2016. С. 17-20.
8. Карюк В. І. Вплив інноваційного потенціалу на соціально-економічний розвиток підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>
9. Паливода О. М., Прима Ю. І. Формування економічної стійкості швейних підприємств України на основі кластерних мереж. URL : <http://knutd.com.ua/ourpublikation>.
10. Маргасова В. Г., Сіренко К. Ю. Державне регулювання інноваційного розвитку легкої промисловості в умовах трансформаційних змін в економіці України. *Бізнесінформ*. 2013. № 5. С. 54-60.
11. Сіренко К. Ю. Передумови впровадження інноваційної моделі розвитку легкої промисловості в Україні. *Актуальні проблеми імплементації інноваційно-орієнтованої моделі розвитку*

національної економіки» : збірник матеріалів роботи круглого столу 05.04.2012 р. Чернівці : ЧДІЕУ. 2012. С. 58-60.

Reference:

1. Light industry: realities and prospects. Electronic consultation publication UTEKA. Available at: <http://www.ilikenews.com.ua/>
2. Werner I. (2018) Ukraine in figures in 2017: [Statistical collection] / I. Werner et al.; The state say statistics. Kyiv : LLC Consultant.
3. Izovit T. In what condition the Ukrainian Legprom entered in 2015. Available at: <http://fru.org.ua/ua/mediacenter / blogs / izovit / viakomu>.
4. Official site of the State Statistics Committee of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Official site of the Association "Ukrlegprom" Available at: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu.html.
6. Grishchenko, I. Izovit, V. (2015) Light Industry of Ukraine: Realities and Prospects [expert and analytical report] KNUTD, Kyiv, Ukraine.
7. Denisenko, M. P. (2016) "The main provisions of the formation of investment and innovation activities of the enterprise", *Investytsiyi praktyka ta dosvid*, №22, pp. 17-20.
8. Karyuk, V. I. "The Influence of Innovation Potential on the Socio-Economic Development of the Enterprise", *Efektivna ekonomika*, № 10, Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
9. Palyvoda, O. M. Prima, Y. I. "Formation of economic stability of sewing enterprises of Ukraine on the basis of cluster networks". Available at: <http://knutd.com.ua/ourpublikation>.
10. Margasova, V. G. Sirenko, K. Y. (2013) "State regulation of innovation development of light industry in conditions of transformational changes in the economy of Ukraine", *Biznesinform*, № 5. pp. 54-60.
11. Sirenko, K. Y. (2012) "Prerequisites for the introduction of an innovative model for the development of light industry in Ukraine". Actual problems of implementation of innovation-oriented model of development of the national economy, pp. 58-60.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2019 р.